

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної
роботи **Наталія МИХАЛЬЧЕНКО**
28.серпня.2024р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ
ВИКЛАДАЧА ФАХОВОГО ПЕРЕДВИЩОГО ТА ВИЩОГО ЗАКЛАДУ
ступінь магістра
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література),
освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

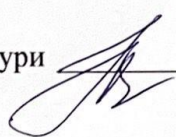
Миколаїв – 2024

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Мікрюкова Катерина Олександрівна, старший викладач кафедри української мови і літератури, кандидат філологічних наук, старший викладач.

Програму схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол від «26» серпня 2024 року №1

Завідувач кафедри української мови і літератури (Лілія РУСКУЛІС)

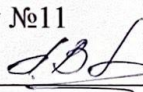
Програму погоджено навчально-методичною комісією філологічного факультету

Протокол від «27» серпня 2024 року №12

Голова навчально-методичної комісії (Ольга ДЕМ'ЯНЕНКО)

Програму погоджено навчально-методичною радою університету

Протокол від «27» серпня 2024 року №11

Голова навчально-методичної ради (Наталія МИХАЛЬЧЕНКО)

Анотація

Український правопис як історична категорія – динамічна система, що постійно змінюється в часі. Курс «Новий український правопис у контексті підготовки викладача фахового передвищого й вищого закладу освіти» є важливим для формування кваліфікованого фахівця, який не лише ґрунтовно знає особливості української мовної системи, але й уміє реалізувати ці знання на практиці, мовлення якого відповідає нормам української літературної мови. У процесі вивчення курсу студенти – майбутні викладачі фахових передвищих і вищих закладів освіти – оволодівають орфографічними, граматичними, пунктуаційними нормами сучасної української літературної мови; відчують внутрішню потребу дотримуватися норм сучасної української літературної мови; усвідомлюють те, що з огляду на динамічний характер мовної норми зміни в мовно-писемній практиці – явище цілком природне; виробляють правописні та пунктуаційні навички відповідно до змін у сучасній редакції правопису. Цей курс є необхідним навчальним елементом професійного становлення та розвитку студентів вищих навчальних закладів України. Знання та вміння, отримані студентом під час вивчення цієї навчальної дисципліни, використовуються в подальшому при вивченні усіх наступних дисциплін професійної підготовки викладача-філолога.

Ключові слова: правопис, орфографія, пунктуація, графіка, орфограма, пунктограма, орфографічне правило.

Summary

Ukrainian orthography as a historical category is a dynamic system that constantly changes over time. The course «New Ukrainian orthography in the context of training a teacher of a specialized pre-university and higher education institution» is important for the formation of a qualified specialist who not only thoroughly knows the peculiarities of the Ukrainian language system, but also knows how to implement this knowledge in practice, whose speech corresponds to the norms of the Ukrainian literary language. In the process of studying the course, students - future teachers of specialized pre-university and higher education institutions - master the orthographic, grammatical, punctuation norms of the modern Ukrainian literary language; feel an internal need to adhere to the norms of the modern Ukrainian literary language; realize that, given the dynamic nature of the language norm, changes in language and writing practice are a completely natural phenomenon; develop orthography and punctuation skills in accordance with changes in the modern edition of orthography. This course is a necessary educational element of professional formation and development of students of higher educational institutions of Ukraine. The knowledge and skills acquired by the student during the study of this academic discipline are used later in the study of all subsequent disciplines of the professional training of a philology teacher.

Key words: orthography, punctuation, graphics, punctuation, orthography rule.

ВСТУП

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Новий український правопис у контексті підготовки викладача фахового передвищого й вищого закладу освіти» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і література)» підготовки магістрів спеціальності «014 Середня освіта (Українська мова і література)».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: орфографічна система української літературної мови.

Мета навчальної дисципліни «Новий український правопис у контексті підготовки викладача фахового передвищого й вищого закладу освіти» полягає у вивченні змін, внесених до нової редакції українського правопису стосовно графіки, орфографії та пунктуації як його підсистем.

Основні завдання дисципліни «Новий український правопис у контексті підготовки викладача фахового передвищого й вищого закладу освіти»: сформулювати у магістрів внутрішню потребу дотримуватися норм сучасної української літературної мови; розуміння того, що з огляду на динамічний характер мовної норми зміни в мовно-писемній практиці – явище цілком природне; виробити правописні та пунктуаційні навички відповідно до змін у сучасній редакції правопису.

Передумови для вивчення дисципліни: успішне володіння знаннями, уміннями і навичками з курсу «Новий український правопис у контексті підготовки викладача фахового передвищого й вищого закладу освіти» ґрунтується на знаннях із суміжних дисциплін: «Сучасна українська літературна мова», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Вступ до мовознавства».

Навчальна дисципліна складається із чотирьох кредитів.

Програмні результати навчання:

ПРН 1 Знання та розуміння предметної галузі й розуміння професійної діяльності. Уміння оперувати сучасним категоріально-термінологічним апаратом мовознавства і літературознавства; знання найважливіших філологічних вітчизняних і зарубіжних наукових шкіл.

ПРН 3 Знання фундаментальних дисциплін (методики навчання фахових дисциплін, теорії мови та літератури, лінгвофілософії) на діахронно-синхронному рівні як теоретичної бази дослідницької і прикладної діяльності в галузі мовознавства й літературознавства.

ПРН 7 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ПРН 9 Здатність до пошуку, оцінювання, інтерпретації та синтезу наукової інформації, отриманої з різних джерел.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у результаті вивчення курсу студент оволодіває такими *компетентностями*:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Знання загальних питань із філософії науки, методології наукових досліджень та організації науки в Україні.

ЗК 2. Знання провідних тенденцій українського мовно-літературного процесу, основних концептуальних положень технологій філологічної освіти.

II. Фахові:

ФК 1. Набуття міцних знань із професійних дисциплін.

ФК 10. Володіння основними поняттями, концепціями і фактами сучасної мовознавчої і літературознавчої науки.

ФК 11. Володіння українською мовою на високому рівні й здатність оперувати мовними засобами на повний спектр соціокультурних явищ.

ФК 17. Здатність самостійно проводити науково-дослідницьку роботу.

ФК 19. Володіння українською мовою на високому рівні й здатність оперувати

мовними засобами на повний спектр соціокультурних явищ.

ФК 20. Володіння методологічними прийомами комунікативної поведінки в різних культурних контекстах.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Періоди становлення українського правопису. Правописні системи до початку першої половини XIX ст. Правописна система О. Павловського. Правопис М. Максимовича. Правопис «Русалки Дністрової» 1837 р. Розвиток правописних систем другої половини XIX ст. Роль П. Куліша в мовотворчих процесах XIX ст. «Драгоманівка» 1870-х рр. «Желехівка» 1886 р. Становлення українського правопису в XX ст. Українські правописи 1921 р., 1928 р., 1933 р., 1945 р., 1960 р. Оновлена редакція українського правопису 1989-1990 рр. Проект редакції українського правопису 1999 р.

Тема 2. Нова редакція українського правопису 2019р. Актуальність, методологія та мотивація змін в останній редакції правопису. Проблемні та дискусійні питання нової редакції Українського правопису. Принципи правопису. Сучасні тенденції вироблення норм українського правопису.

Тема 3. Державна українська мова – мова професійного спілкування. Законодавчі основи професійної комунікації. Застосування нової редакції Українського правопису в освітньому процесі та професійній діяльності. Орфографія, основні орфографічні поняття. Чіткі зміни в Українському правописі 2019 р. Допустова варіантність в Українському правописі 2019 р.

Тема 4. Буквені позначення деяких звуків на письмі. Приголосні звуки і букви на позначення приголосних. Голосні звуки і букви на позначення голосних. Чергування голосних і приголосних звуків. Уживання м'якого знака. Правопис префіксів, суфіксів. Творення фемінітивів і використання їх у професійному мовленні. Правопис слів разом, окремо, через дефіс. Написання пів-, напів-, полу-. Уживання великої літери. Відмінювання слів іншомовного походження. Невідмінювані іменники іншомовного походження.

Тема 5. Уваги до правопису іменника. Особливості ступенювання прикметників. Складні випадки відмінювання і правопису числівника. Правописні особливості вживання займенника. Відмінювання і правопис дієслів. Правопис слів іншомовного походження. Правопис власних назв. Українські прізвища та імена. Відмінювання прізвищ та імен. Слов'янські прізвища та імена. Неслов'янські прізвища та імена. Складні і складені особові імена та прізвища й похідні від них прикметники. Імена та прізвища (прізвиська).

Тема 6. Українські географічні назви. Географічні назви інших країн. Географічні назви з прикметниковими закінченнями. Апостроф та м'який знак у географічних назвах. Відмінювання географічних назв. Правопис прикметникових форм від географічних назв і від назв народів. Правопис складних і складених географічних назв. Основні зміни в написанні географічних назв у редакції правопису 2019 р.

3. Рекомендована література

Базова

1. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Загнітко А. П., Соколова С. О. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / за ред. К. Г. Городенської. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.

2. Громик Ю. В. Український правопис: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 140 с.

3. Історія українського правопису: XVI — XX століття. Хрестоматія. Київ: Наукова думка, 2004. 584 с.

4. Козленко І. В. Українська пунктуація: навчальний посібник. Київ: Вид.-поліграф. центр "Київ. ун-т", 2009. 320 с.

5. Німчук В. Проблеми українського правопису в ХХ–ХХІ ст. / В. Німчук. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2002. 116 с
6. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник. Київ: Слово, 2011. 328 с.
7. Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. та ін. Сучасна українська літературна мова: підручник / за ред. М. Я. Плющ. 7-е вид., стер. Київ: Вища шк., 2009. 430 с.
8. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко [та ін.]. Київ: Знання, 2010. 374 с.
9. Сучасна українська мова: підручник / за ред. О. Д. Пономарева. 4-те вид. Київ: Либідь, 2008. 488 с.
10. Український правопис / НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ: Наукова думка, 2015. 288 с. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/pravopys/pravopys2015.htm>
11. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 393 с.
12. Фаріон І. Правопис – корсет мови. Український правопис як культурно-політичний вибір. Львів: Свічадо, 2004. 120 с.
13. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. Київ: Освіта, 2012. 270 с. Режим доступу: <https://ushchuk.files.wordpress.com/2013/09/dpdf>
14. Яцимірська М. Г. Сучасна українська мова: практикум із пунктуації: навчальний посібник. Київ: Знання, 2009. 262 с.

Допоміжна

1. Бондаренко Н.В. Властивості українського правопису як основа формування правописної компетентності учнів / Неллі Бондаренко // Українська мова і література в школі. 2013. №1. С.7-12.
2. Бондаренко Т. Г. До проблеми феномена помилки. Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки. Черкаси : ЧДУ, 2001. Вип. 23. С. 10–13.
3. Бурячок А. Про зміни та доповнення в третьому виданні «Українського правопису» / А. Бурячок. К., 1992. №7. С. 11.
4. Бурячок А. Що змінилося в «Українському правописі?» / А. Бурячок. К., 1997. – С. 80–81.
5. Гашута М. О. Історія становлення українського правопису. URL: https://donnaba.edu.ua/journal/images/2016-4/2016-04_15-20.pdf
6. Кучеренко І.А. Імплементация нової редакції Українського правопису у фаховому спілкуванні педагога ЗП(ПТ)О: електронний навчальний курс. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2023. 61 с.
7. Глазова О. П. Українська орфографія. Правила, тренувальні вправи, контрольні завдання, диктанти: навчальний посібник. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2004. 284 с.
8. Глазова О. П. Українська пунктуація. Правила, тренувальні вправи, контрольні завдання, диктанти: навчальний посібник. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2004. 252 с. 48
9. Граматичний словник української літературної мови. Словозміна: Близько 140000 тис. слів / відп. ред. Н. Ф. Клименко. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2011. 760 с.
10. Гримашевич Г. Новий український правопис: історія, сучасність, перспективи. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/35726/>
11. Григор'єва О. Чим більшовицькій системі не догодила літера г? Дзеркало тижня. 2013. № 3. 25 січня. С.22-24.
12. Даниляк О.О. Проблеми застосування нової редакції українського правопису в нормативно-правових актах органів державної влади. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2022/24.pdf

13. Думчак І.М. Порівняльний аналіз змін у проєкті українського правопису 1999 року та чинній редакції українського правопису 2019 року // Закарпатські філологічні студії. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 1, вип. 26. С. 47–51.
14. Єгорова Т. Д. Практичний курс української мови: навчальний посібник. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 160 с.
15. Жайворонок В. В. Велика чи мала літера?: словник-довідник. Київ: Наук. думка, 2004. 203 с.
16. Історія українського правопису XVI–XX століття [Текст] : хрестоматія / В. Німчук, Л. Зизаній, М. Смотрицький [та ін.]; упоряд., передне сл. В. Німчук. К. : Наукова думка, 2004. 583 с.
17. Клипа Н. І., Кайдаш А. М. Українська мова. Синтаксис і пунктуація: навчальний посібник. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М.Гоголя, 2007. 160 с.
18. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 423 с.
19. Москаленко А. А. Історія українського правопису (радянський період). Одеса : ОДУ, 1968. 44 с.
20. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців : монографія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 356 с.
21. Орфографія / Г. О. Козачук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. URL: <https://esu.com.ua/article-75952>
22. Ощипко І. Деякі зауваження до четвертого видання українського правопису : Український правопис і наукова термінологія: проблеми норми і сучасність / І. Ощипко // Матеріали засідань мовознавчої комісії і комісії всесвітньої літератури НТШ у Львові 1996–1997 років. Л., 1997. С. 70–75.
23. Плоха В. Л. Етапи становлення українського правопису. Збірник наукових праць ДонНАБА. Вип. № 3. 2016 (4). С. 37–41.
24. Попович І. До проблеми підвищення орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів // Українська мова і література в школі. 2010. №3. С. 13–18.
25. Пуряєва Н.В. Проблеми правопису префіксів і суфіксів в «Українському правописі» 2019 року. // Українська мова. №2 (86). С. 101-115.
26. Семенов О.М. Культура наукової української мови: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 216 с.
27. Словник дієслівного керування / Л. Колібаба, В. Фурса. Київ : Либідь, 2017. 656 с.
28. Стратулат Н.В., Проценко Г.П. Правописні зміни в новому українському правописі: особливості їх реалізації у фаховому мовленні. URL: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.1-1/23>
29. Українська мова у XX сторіччі: історія лінгвоциду. Документи і матеріали / За ред. Л. Масенко. К. : Києво-Могилянська академія, 2005. 399 с.
30. Український орфографічний словник: Близько 165 тис. слів / за ред. В. М. Русанівського ; уклад.: В. В. Чумак та ін. 5-е вид., переробл. і доповн. Київ: Довіра, 2006. 940 с.
31. Український орфографічний словник: понад 175 тис. слів / за ред. В. Г. Складенка. 9-е вид., переробл. і доповн. Київ: Дніпро, 2009. 1011 с.
32. Хом'як І. М. Теоретичні основи правописних норм української мови. Наукові записки. Серія «Філологічна». Острог : Вид-во НаУОА. 2009. С.409-416.
33. Шатілова Н. Формування правописної компетентності учнів на уроках української мови в середній школі. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-3-51>
34. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови. Модульний курс :

Навчальний посібник. Київ : Алерта, 2009. С.18-19.

35. Шульська Н. М., Громик Л.І., Кевлюк І. В., Орфографічна культура сучасної ділової комунікації: помилкові явища писемного мовлення // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 35 (74). №1, 2024. С.80-86.

36. Ярощук М.С., Озеранський І.С. Орфографічний та семантичний аналізи тексту. Вінниця : ВНТУ, 2020 . С. 43-45

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи, презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи, науковий проєкт.